

שיעור 3

סוגי הון וייצוגיו ברשתות
החברתיות: כלכלי, חברתי
ותרבותי

{

מדיה חברתית
וניהול תכנים

טל איתן

המחלקה למדעי המידע, אוניברסיטת בר-אילן
taleitan.co.il | taleitan@gmail.com

בשיעור הקודם למדנו על
הצגת העצמי ברשתות
החברתיות. בשיעור זה נלמד
על התיאוריה הסוציולוגית
של בורדייה, שמסבירה
תופעות רבות ברשתות
(ובחיים בכלל).

פייר בורדייה, סוציולוג צרפתי בולט, הוסיף ממדים חדשים להבנת המונח "הון" מעבר למשמעותו הכלכלית המוגבלת, שעסקה עד לאותו הזמן רק בכסף וברכוש.

בורדייה טען שישנם סוגים נוספים של הון, שכולם בעלי חשיבות תרבותית וחברתית, ויכולים להשפיע על חיי היחיד ועל המבנה החברתי. הוא קרא לסוגים לא-כלכליים של הון בשם "הון סימבולי" (סמלי).

בורדייה מציג שלושה סוגים של הון:

- הון כלכלי
- הון חברתי
- הון תרבותי

בנוסף, הוא אומר שסוגי ההון השונים קשורים זה בזה, ושניתן "להמיר" הון אחד באחר (למשל, לנצל קשרים חברתיים כדי להשיג הון כלכלי).

הון כלכלי:

המשאבים הכלכליים
והנכסים החומרניים העומדים
לרשותו של אדם / גוף,
המאפשרים לו לרכוש
בחופשיות סחורות ושירותים.

ברשתות החברתיות ההון
הכלכלי יכול לבוא לידי ביטוי
באביזרי מותרות (תכשיטים,
שעונים, רכבים), חופשות
יקרות, בתים מעוצבים וכל
שאר הסימנים המאותתים
לצד השני של אדם מולנו יש
כסף פנוי לבזבז.

החידוש של בורדייה הוא
שמלבד הון מוחשי יש
לאנשים גם **הון סימבולי**,
שלפעמים יכול להיות חשוב
לא פחות - ואפילו יותר - מהון
כלכלי ומשאבים מוחשיים.

הון חברתי:

הקשרים שיש לאדם / גוף עם אנשים / גופים אחרים, ומאפשרים לו להשיג מידע, לקדם מטרות, למלא צרכים ולהשיג תוצרים רצויים.

הון חברתי יכול להיות **כמותי** - כאשר יש לאדם הרבה מאוד קשרים לאנשים שונים, אבל גם **איכותני** - כאשר יש לאדם מעט קשרים, אבל עם אנשים משפיעים וחשובים.

דוגמה להון החברתי ברשתות
החברתיות: אנשים שמעלים
תמונות שלהם עם חברים,
סלפיז עם מפורסמים
ומשפיענים, תיוגים הדדיים
ואינטראקציות, ריבוי לייקים
ותגובות וכדומה.

הון תרבותי:

משאבים לא-חומרניים
הכוללים ידע, ניסיון,
מיומנויות, כישורים, השכלה,
אמונות, חינוך וגם דרכי
התנהגות, העדפות,
התנהגויות וטעמים.

הון תרבותי בלתי-מוסדר:

המשאבים שאדם רוכש בחייו באופן "לא רשמי" כמו מיומנויות שונות, יכולות גבוהות בתחום מסויים, ידע בלמידה עצמית, ניסיון מקצועי ועוד.

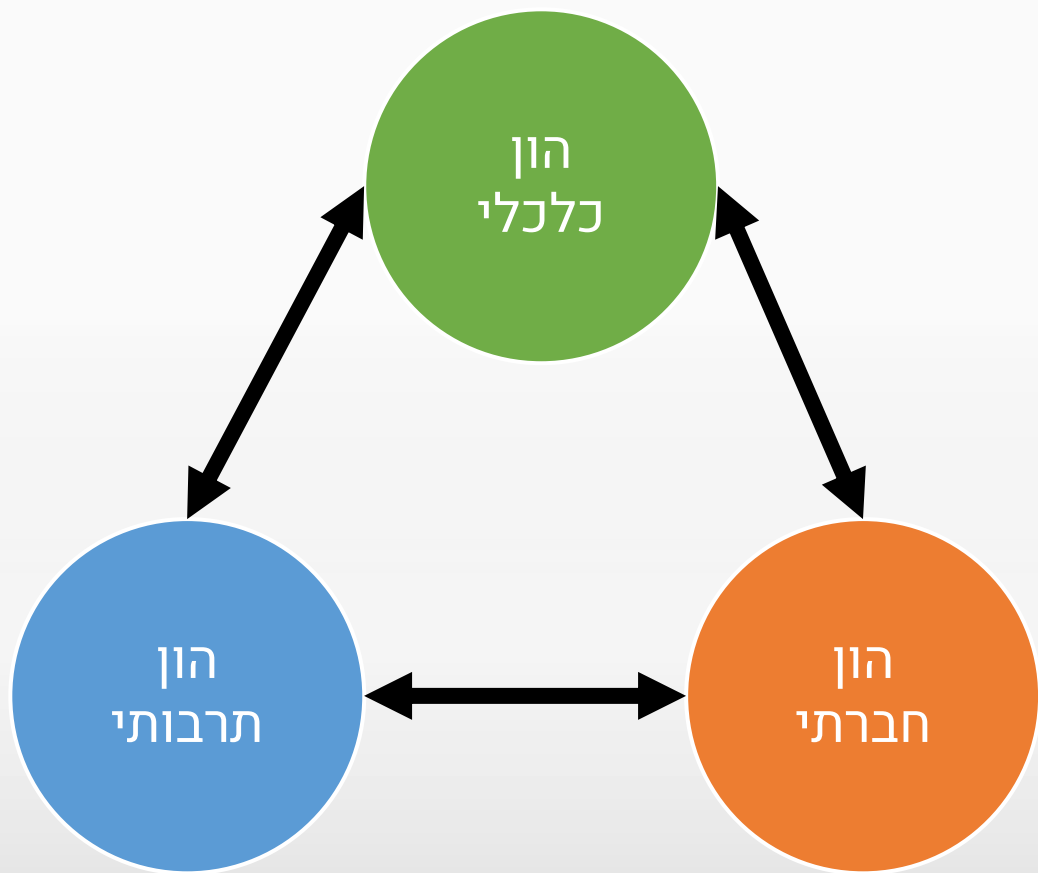
הון תרבותי מוסדר:

המשאבים המקבלים אישור חיצוני מוכר ובעל ערך חברתי משל עצמו. לדוגמה: תואר אוניברסיטאי, קורס יוקרתי, הכשרה מקצועית נחשבת במוסד מוכר ומוערך.

כאן בורדייה מדבר על המושג "לגיטימציה".

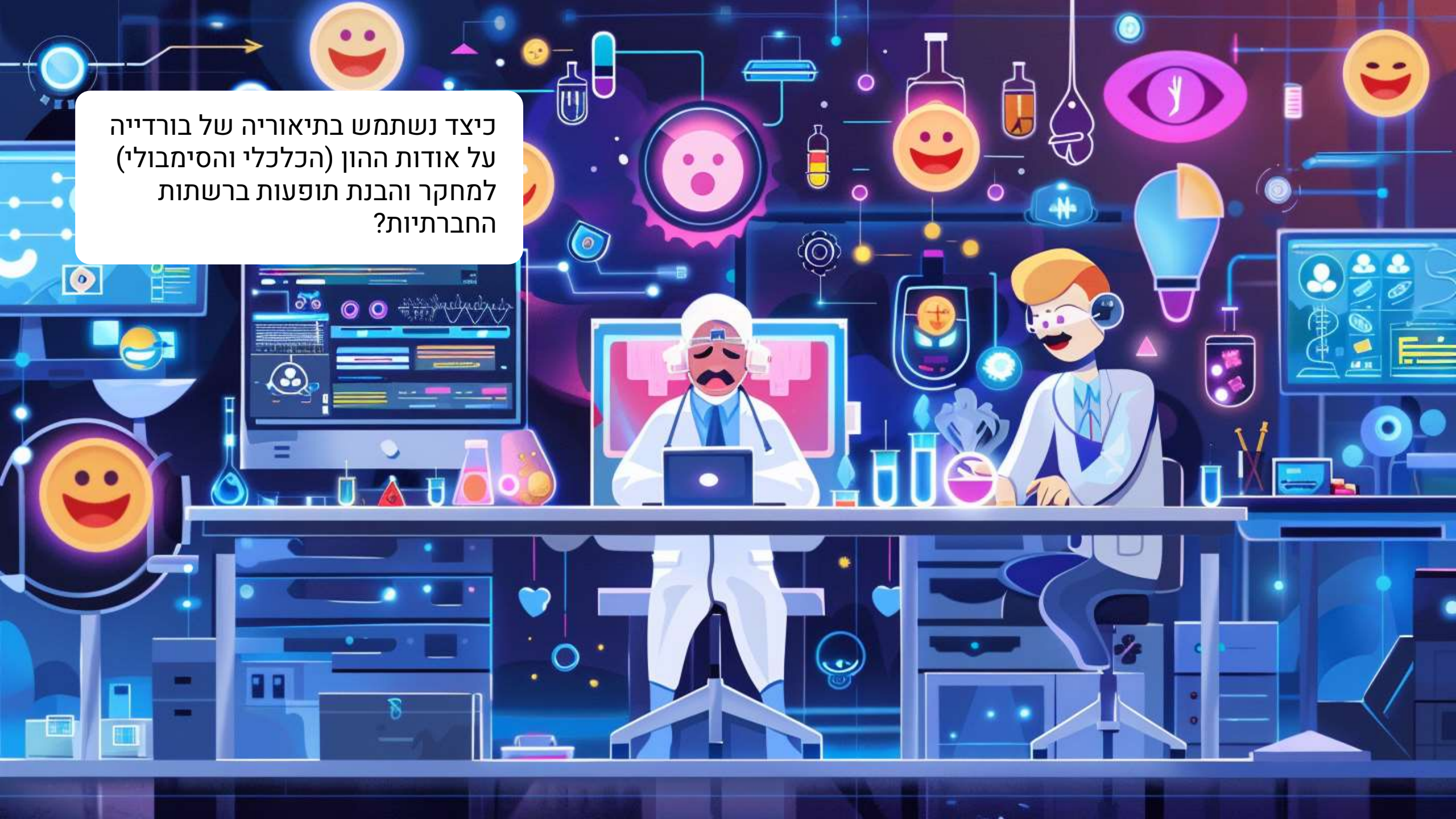
ברשתות החברתיות הון
תרבותי יבוא לידי ביטוי
בדיונים בתוצרי תרבות שונים
(ספרות, קולנוע וכו'), תיוגים
באירועי תרבות, הגיגים, מידע
על תארים והכשרות, צילומים
המעידים על רקע תרבותי
וכישורים מיוחדים ועוד.

הון יכול לעבור תהליכים של טרנספורמציה.

לדוגמה, אדם עשיר עשוי להשתמש בכספו כדי לרכוש השכלה יוקרתית, שנותנת לו הון תרבותי (ידע ותרבות), הון חברתי (קשרים עם אנשים חשובים שלמדו איתו) והון סימבולי (יוקרה וסטטוס).

כיצד נשתמש בתיאוריה של בורדייה
על אודות ההון (הכלכלי והסימבולי)
למחקר והבנת תופעות ברשתות
החברתיות?

מרפסת פתוחה,
אור טבעי

ספרייה מרשימה
עם ספרים ופריטי
אמנות מסקרנים

תספורת מהוקצעת אבל
"זרוקה" ו"ספונטנית"

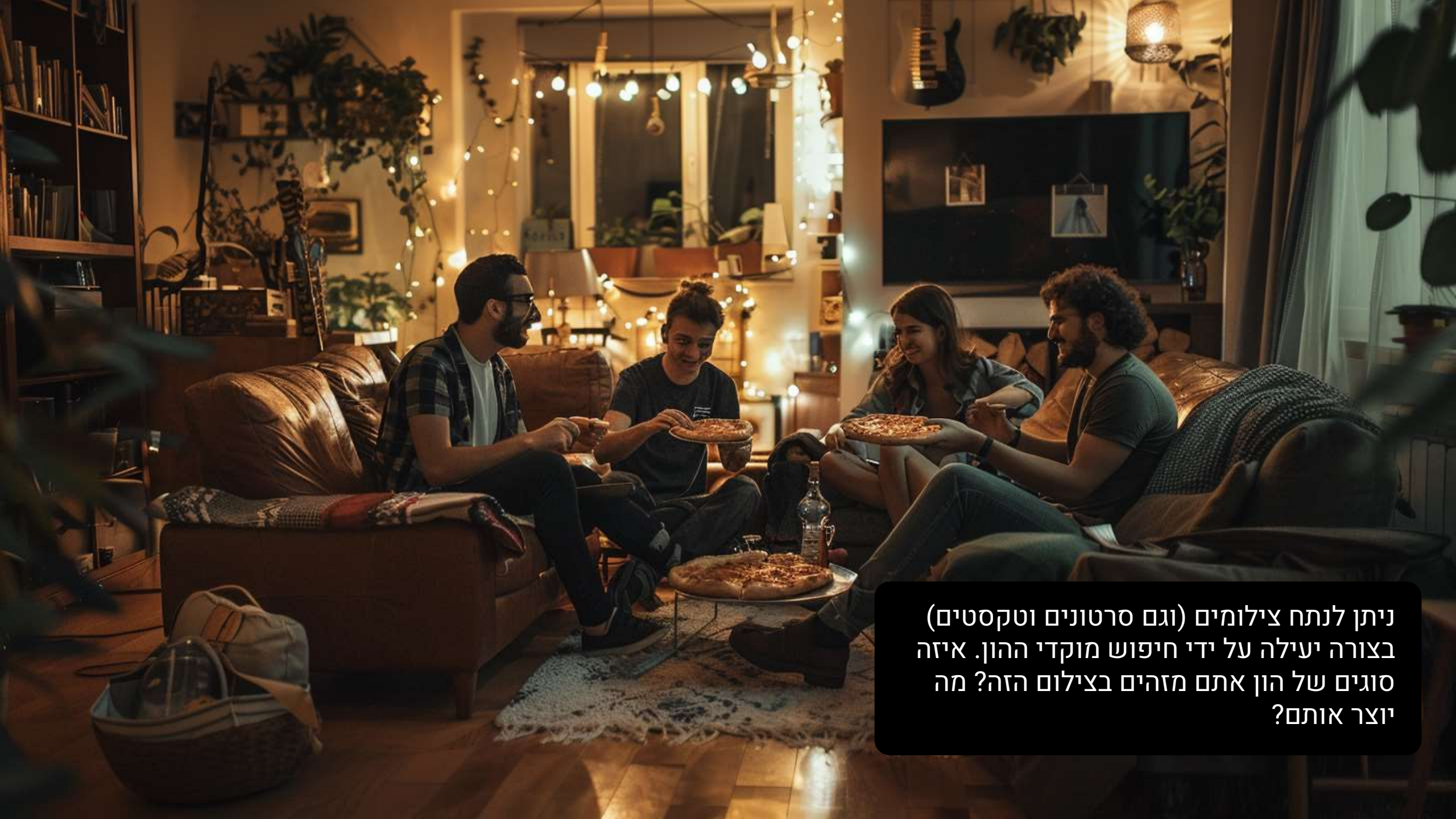
זיפים מוקפדים

בגדים אופנתיים,
תואמים ולבנים:
חגיגי, נקי, חופשי

תכשיטים

שעון יוקרתי

כדי לנתח תוכן ויזואלי, נפרק אותו למרכיבים היסודיים. מה רואים בצילום? מה כל פריט אומר? איזה מסר הוא מעביר לצופה, וכיצד הכל מתחבר לתדמית הנוצרת במוחו בעת הצפייה בתמונה?

ניתן לנתח צילומים (וגם סרטונים וטקסטים)
בצורה יעילה על ידי חיפוש מוקדי ההון. איזה
סוגים של הון אתם מזהים בצילום הזה? מה
יוצר אותם?

בית בעיצוב קוהו,
צמחים, מדפים,
ספרים

תאורה מפוזרת,
חמה ונעימה

גיטרה

טלוויזיה שמדקקים
עליה פוסטרים (?)

חיוכים

גזעים לקמין עצים

ספת עור וינטג'ית

חברים, בלבוש
קל'אולי ביתי ונוח,
אוכלים ביחד פיצה

אלכוהול

שפע אוכל

שלושה גברים ואשה אחת:
סוציאליזציה לא שגרתית

שטיח נעים המוסיף
חמימות לחלל

כנראה שאדם נוסף צילם את
הסצנה מהצד

"בכל שבוע אני נפגשת עם סיגל, מיכל והדס. אנחנו חברות עוד מתקופת הצבא, מה שאומר שכבר הרבה שנים אנחנו נפגשות לדבר, להתפלסף על החיים, ובעיקר, ליהנות מהאוכל שיש לישראל להציע. אנחנו אוהבות לאכול במסעדות טובות ויוקרתיות, אבל יודעות גם ליהנות מפיתה עם פלאפל וטחינה נוטפת. לפעמים אנחנו עושות בראנץ' בבית מלון מפנק, עם כל הלאקז'רי והשואו, פוגשות את האנשים החשובים והמעניינים, ולפעמים אנחנו פשוט יושבות על החוף עם קוקטייל נוצץ ולוקחות לרגע הפסקה מהכל.

סיגל היא מנכ"לית חברת תוכנה, מיכל ד"ר לפיזיקה, הדס רופאה בכירה. לכולנו יש ילדים וכולנו עסוקות מאוד, אבל חשוב לנו למצוא את הזמן, לבלות יחד, ליהנות ולקחת הפסקה מהמירוץ המטורף של החיים, הקריירה, הכסף והמשפחה."

ניתן לנתח גם תכנים
טקסטואליים. כל שעלינו
לעשות, הוא לחפש את
הביטויים המסמנים את אחד
ממוקדי ההון: כלכלי, חברתי,
תרבותי.

עצרו את הסרטון וקראו את הטקסט

"בכל שבוע אני נפגשת עם סיגל, מיכל והדס. אנחנו חברות עוד מתקופת הצבא, מה שאומר שכבר הרבה שנים אנחנו נפגשות לדבר, להתפלסף על החיים, ובעיקר, ליהנות מהאוכל שיש לישראל להציע. אנחנו אוהבות לאכול במסעדות טובות ויוקרתיות, אבל יודעות גם ליהנות מפיתה עם פלאפל וטחינה נוטפת. לפעמים אנחנו עושות בראנץ' בבית מלון מפנק, עם כל הלאקז'רי והשואו, פוגשות את האנשים החשובים והמעניינים, ולפעמים אנחנו פשוט יושבות ביחד על החוף עם קוקטייל נוצץ ולוקחות לרגע הפסקה מהכל.

סיגל היא מנכ"לית חברת תוכנה, מיכל ד"ר לפיזיקה, הדס רופאה בכירה. לכולנו יש ילדים וכולנו עסוקות מאוד, אבל חשוב לנו למצוא את הזמן, לבלות יחד, ליהנות ולקחת הפסקה מהמירוץ המטורף של החיים, הקריירה, הכסף והמשפחה".

הון כלכלי: ביטויים המעידים על יכולות כלכליות, ריבוי משאבים ונכסים, מותרות, פינוק ואפילו דקדנטיות ובזבזנות.

"בכל שבוע אני נפגשת עם סיגל, מיכל והדס. אנחנו חברות עוד מתקופת הצבא, מה שאומר שכבר הרבה שנים אנחנו נפגשות לדבר, להתפלסף על החיים, ובעיקר, ליהנות מהאוכל שיש לישראל להציע. אנחנו אוהבות לאכול במסעדות טובות ויוקרתיות, אבל יודעות גם ליהנות מפיתה עם פלאפל וטחינה נוטפת. לפעמים אנחנו עושות בראנץ' בבית מלון מפנק, עם כל הלאקז'רי והשואו, פוגשות את האנשים החשובים והמעניינים, ולפעמים אנחנו פשוט יושבות ביחד על החוף עם קוקטייל נוצץ ולוקחות לרגע הפסקה מהכל.

סיגל היא מנכ"לית חברת תוכנה, מיכל ד"ר לפיזיקה, הדס רופאה בכירה. לכולנו יש ילדים וכולנו עסוקות מאוד, אבל חשוב לנו למצוא את הזמן, לבלות יחד, ליהנות ולקחת הפסקה מהמירוץ המטורף של החיים, הקריירה, הכסף והמשפחה".

הון חברתי: ביטויים המעידים על שותפות, חברות, קשר, מפגש, אינטימיות משותפת או אפילו "רק" היכרות (בעיקר עם האנשים "הנכונים").

"בכל שבוע אני נפגשת עם סיגל, מיכל והדס. אנחנו חברות עוד מתקופת הצבא, מה שאומר שכבר הרבה שנים אנחנו נפגשות לדבר, להתפלסף על החיים, ובעיקר, ליהנות מהאוכל שיש לישראל להציע. אנחנו אוהבות לאכול במסעדות טובות ויוקרתיות, אבל יודעות גם ליהנות מפיתה עם פלאפל וטחינה נוטפת. לפעמים אנחנו עושות בראנץ' בבית מלון מפנק, עם כל הלאקז'רי והשואו, פוגשות את האנשים החשובים והמעניינים, ולפעמים אנחנו פשוט יושבות ביחד על החוף עם קוקטייל נוצץ ולוקחות לרגע הפסקה מהכל.

סיגל היא מנכ"לית חברת תוכנה, מיכל ד"ר לפיזיקה, הדס רופאה בכירה. לכולנו יש ילדים וכולנו עסוקות מאוד, אבל חשוב לנו למצוא את הזמן, לבלות יחד, ליהנות ולקחת הפסקה מהמירוץ המטורף של החיים, הקריירה, הכסף והמשפחה".

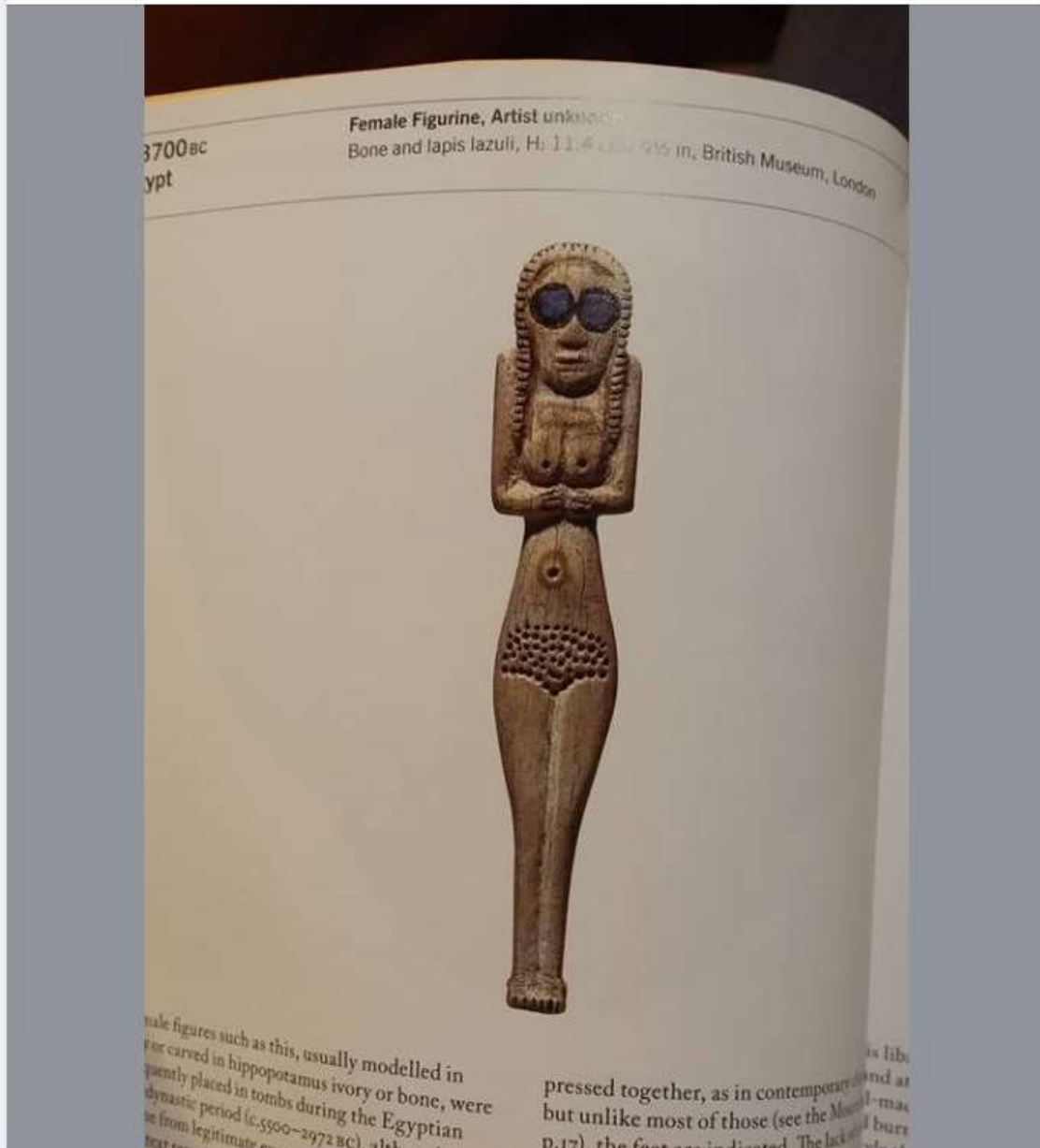
הון תרבותי: ביטויים המעידים על כשירות תרבותית, ערכים ואמונות, טעם ספציפי מוערך, סגנון, הסמכות רשמיות (תארים, תפקידים), תחומי עניין, כשרונות ועוד.

Tal Eitan

November 26, 2015 · 🌐

היפסטרית מצרית, 3,700 לפני הספירה. ואני חשבתי שיהיה משעמם בשיעורי ארכיאולוגיה.

בפוסט הזה לדוגמה ניתן להבין שלמחבר (היי!) יש סוג של חוש הומור, שהוא לומד ארכיאולוגיה וקורא באנגלית. הפוסט "מאותת" לקוראים מי האדם שעומד מאחורי התוכן ומאפשר הצצה לעולמו הפנימי.

אחרי חמש שנים של נסיעה בכל בוקר לעבודה במחלקת האסטרטגיה בבנק בלב
הסיטי של ניו-יורק, קיבלתי החלטה אסטרטגית להתלבש נוח וחסם בעדיפות
ראשונה. אם זה יפה, אז כבר שאלה אחרת. בוקר טוב מהעיר הקפואה!

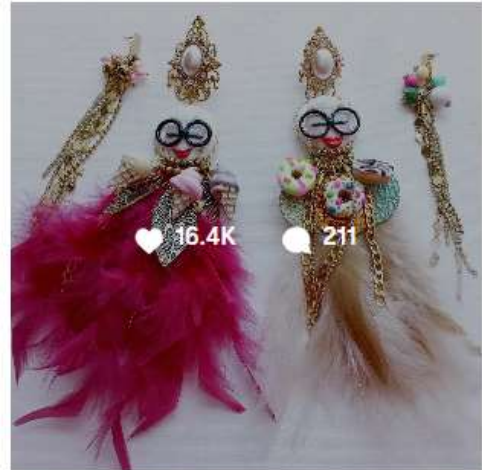
אנשים מעולם הרוח מתפלאים לשמוע שאני רופא. אנשים מעולם הרפואה, מתפלאים כשהם שומעים שאני עמוק בתוך עולם הרוח. ובאמת, לך תסביר לאנשים איך אתה מאמין במדע וברפואה המודרנית, מטפל באנשים בבית-החולים, מנתח, רושם תרופות, ובאותה נשימה מאמין באנרגיות, תקשור ודברים "הזויים" מהסוג הזה. אבל זה אני, ובעיניי אין שום סתירה בין הדברים. אפשר להיות רופא, מאמין אדוק במדע, ובו בזמן גם לדעת שיש דברים שאנחנו פשוט לא מבינים או יודעים, אבל מרגישים שהם נכונים ועובדים. זו הגישה שמנחה אותי בטיפול בחולים, ואם למישהו זה נראה הזוי או לא קשור - זה רק בגלל שהוא, בעצמו, פשוט לא מחובר.

סטייה חברתית

סטייה חברתית היא מושג סוציולוגי המתייחס להתנהגות או תכונות שנחשבות על ידי חברה מסוימת כלא מקובלות, חריגות או לא ראויות. התנהגויות אלו עשויות להפר נורמות חברתיות, חוקים או ציפיות חברתיות מקובלות.

דיסוננס חברתי: מצב "מתון" יותר, שבו יש ניגוד בין נורמות, תפיסות וסטיגמות בחברה מסוימת.

משפיענית הרשת אייריס אפפל
היא דוגמה מצויינת לדיסוננס
חברתי, משום שלא נראתה
והתנהגה כמו בת ה-100
"הנורמטיבית".

לפני חודשיים התרגשתי לנגן בבית האופרה בסידני, אבל היום אני מתרגש יותר כי מגיע לקונצרט מיוחד למפונים מהעוטף. אני והכינור כבר כאן, ותכף ניתן למוזיקה ללטף ולחבק ולחבר. #אמנות_בדימונה

תרגיל (לא להגשה)

כדי להתאמן על יישום התאוריה, קראו את הפוסט הבא והתבוננו בתמונה. נסו לזהות אילו סוגים של הון המחבר מבקש להעביר בפוסט. מה אתם לומדים על הדמות מתוך התוכן (טקסט+תמונה) שפורסם? איזה מידע סימבולי אנחנו מקבלים ממנו?

תרגיל ללמידה עצמית: נתחו את הפוסט הבא וזהו את מוקדי ההון שהוא מבקש להפעיל. התייחסו למרכיבים בטקסט ובתמונה.

"קיימות. טבע. קהילה. אלו הערכים שעומדים מאחורי הקייטרינג הטבעוני והצבעוני שלנו.

אנחנו עורכות אירועים נפלאים, מחברים, עוטפים, מלאים בטעמים וריחות של טבע ושל שפע.

לבחירתכן מגוון רחב של מנות ראשונות, מרקים, סלטים, מאפים מושלמים, מנות עיקריות וכמובן, קינוחים מושחתים לצד מעדנים בריאים ומייטיבים".

תרגיל ללמידה עצמית: נתחו את הפוסט הבא וזהו את מוקדי ההון שהוא מבקש להפעיל. התייחסו למרכיבים בטקסט ובתמונה. כיצד משתמש הפוסט בתופעת הדיסוננס החברתי?

"את?! דוגמנית? של מה?!"

זה מה שמישהו כתב לי אתמול בתגובה לחוזה החדש שחתמתי עם סוכנות ייצוג. הוא לא לבד, אנשים שואלים אותי כל הזמן, 'מה זאת אומרת דוגמנית', מחייכים, קצת עוקצים. 'מה, של מידות גדולות בטח', 'החמודים' שבהם אומרים. יש כאלו שקוראים לי "דוגמנית מידות גדולות", מישהי אמרה לי שאני "דוגמנית שופעת".

אני פחות בעניין של תוויות והגדרות, פשוט תקראו לי דוגמנית. נקודה."